

přijít jak na tichomořském, tak na atlantickém pobřeží. Strach, který toto očekávání vyvolalo, byl ale velmi individuální. Lidé svůj strach vůbec nepřenesli na své potomky. A naopak muži cítili potřebu bojovat proti nepříteli. Tento fenomén nebyl po 11. září tolik zaznamenán, což může být přičítáno i tomu, že nepřítel byl zřejmý, stejně tak jako nebylo definovatelné nepřátelské místo, proti kterému by Amerika mohla vést odvetný protiúder. Útok roku 2001 přišel také nečekaně, ale v době míru, kdy se žádný světový konflikt neodehrával ani neočekával. Navíc byl směřován proti New Yorku, tj. městu, které je do značné míry symbolem Ameriky. Strach byl přímo hmatatelný. Lidé panikařili ve strachu, že nepřítel je za branami, ale nikdo nevěděl, kdo je tím nepřítelem.

Další část knihy, zabývající se příčinami a důsledky kolektivní reakce v roce 2001, rozebírá i kořeny „tradičního“ amerického strachu. Ukazuje, že hysterie provází americké dějiny od samotných počátků, což autor ilustruje jak případem salemských čarodějnic v 17. století, tak tzv. rudou hrozbou, silnou především v době mccarthyismu.

Velmi zajímavé je i srovnání reakce Spojených států na útoky z 11. září 2001, Španělska na teroristický útok na vlakovém nádraží v Madridu na jaře o tři roky později a Velké Británie na útok v londýnském metru v roce 2005. Stearns dospívá k závěru, že strach tu nemá dlouhé trvání – Evropa bezprostředně po útoku také cítí hněv a obavy, ale ty jsou posléze vystřídány odhodláním nástrahám čelit a spojit všechny síly; a tím je strach překonán.

Kateřina Marková

A. Sever, *Istorija KGB*. Moskva: Izd-vo Algoritm, 2008, 336 s.

Severova kniha v úvodních kapitolách popisuje zánik spojených ministerstev vnitra a bezpečnosti, v jejichž čele stál Lavrentij Berija, jejich reorganizaci a s ní spojený vznik nové bezpečnostní složky sovětského systému jako důsledek uzavření boje o moc po Stalinově smrti, přičemž ve srovnání se stalinským obdobím je možné vznik KGB považovat za jeden z výsledků „zlidštění“ systému.

Nový ministr vnitra Sergej Krumlov předložil 4. února 1954 ÚV KSSS návrh na vytvoření „Výboru pro věci státní bezpečnosti při Radě ministrů SSSR“ a v březnu 1954 byla přesně podle tohoto návrhu založena nová instituce (pouze slovo „věc“ bylo z názvu odstraněno), do jejíhož čela byl postaven Chruščovův spojenec, generál Ivan Serov. Vznikl tedy Výbor státní bezpečnosti – KGB, který, pokud nepočítáme dodnes fungující vojenskou tajnou službu GRU, byl nejdéle fungujícím sovětským bezpečnostním orgánem, a stál tak na konci řady, kterou tvořily dřívější typy bezpečnostních orgánů jako Čeka, GPU, OGPU a NKVD/GUGB, NKGB, MGB. Nutno dodat, že právě tyto předchozí orgány, především pak NKVD, založené v roce 1934, prováděly Stalinovu násilnou politiku, ale literatura je často chybně označuje jako KGB.

Autor velmi detailně popisuje způsoby a techniky práce KGB, boj s vnitřním nepřitelem, rozvědnou i kontrarozvědnou činnost, způsob ochrany tajných materiálů. Uvádí i řadu příkladů a popisuje některé operace, způsob získávání tajných spolupracovníků, ukazuje též na prioritní zájmy KGB. Jako typický příklad jedné z akcí rozvědky KGB uvádí operaci „Cedr“, provedenou ottawskou rezidenturou, která po se dvanáct let zabývala sběrem informací pro vypracování detailních plánů energovodů v Kanadě i jiných zemích. Celá kapitola je věnována i boji proti čínským špiónům.

Publikace je napsána spíše populárně naučným stylem, z tohoto důvodu její součástí není příliš obsáhlý poznámkový aparát, uvádí pouze některé pro čtenáře zajímavé internetové odkazy. Obsahuje však řadu dokumentárních fotografií, seznam lidí, kteří zastávali funkce náměstků, šéfů jednotlivých správ a oddělení, dále pak jména předsedů KGB v jednotlivých sovětských republikách. Poměrně velký prostor je věnován i vyznamenáním, která byla příslušníkům těchto orgánů udělována.

Práce je určena především čtenářům v Rusku či státech SNS, autor tedy předpokládá, že tito znají význam všech použitých zkratk. Zahraniční čtenář by však velmi ocenil slovníček, v němž by alespoň ty méně známé zkratky byly rozepsány a vysvětleny. Popis událostí a změn v KGB je podán velmi detailně. Kritickou reflexi působení této organizace, jejíž název byl kdysi synonymem státní šikany a svévole, však v knize nenajdeme.

Petr Pojman

Lavinia Stan, Lucian Turcescu, ***Religion and Politics in Post-Communist Romania***. New York: Oxford University Press, 2007, 270 s.

Lucian Turcescu (vystudoval teologii ještě v totalitním Rumunsku) a Lavinia Stanová, politoložka, již publikovali řadu studií o rumunské pravoslavné církvi, resp. o vztahu církve a státu za socialismu i po něm a svou práci zúročili v této monografii. Téma rozdělili do devíti kapitol včetně úvodu a závěru. Vlastnímu textu předchází předmluva Sabriny Rametové, renomované britské odbornice na problematiku náboženství za komunismu z univerzity v Trondheimu.

V úvodní kapitole se autoři zabývají vztahem náboženství a politiky v postkomunistickém systému. Druhá kapitola je čistě teoretickým exkurzem do teorie vztahů státu a církve v jednotlivých vládních systémech. Třetí část knihy se zabývá vztahem náboženství a nacionalismu s přihlédnutím k rumunským realitám, kde se tento vztah zvláště extrémně projevil v meziválečném období, kdy někteří pravoslavní kněží vstoupili do fašistické Železné gardy. V následující kapitole autoři sledují proces vyrovnávání rumunské společnosti s komunistickou minulostí, který se na rozdíl od sousedního Bulharska obešel bez rozštěpení církve, nicméně ne zcela bez problémů. Podezření ze spolupráce s komunistickou Securitate totiž ulpělo i na nejvyšších činitelích církve. V páté kapitole autoři narážejí na vyostřený problém vztahů mezi pravoslavnou a řec-